

ČERNÁ

Tichá

NOHA

SIHASAPA BRNO

10.

PROSINEC

2000

noc

OTAKAR
BATLIČKA

Třetí týden se prodíráme neprostupným mato virgem – divokým brazilským pralesem. Postupujeme západním směrem s úkolem zjistit, zda je možno vést těmito místy železnici. Třicet domorodých nosičů, zvyklých tropickému vedru i dlouhým pochodům divočinou, klesá vyčerpaním.

Vedoucí expedice inženýr Ovčiarek, proslulý tvrdostí k sobě i podřízeným, zavolal si geometra Dorna, mne však – nováčka výpravy pověřeného péčí o přístroje – k poradě nepřizval.

Parné vedro nekonečného pralesa je stále nesnesitelnější.

„Pro dnešek dost!“ zastavil se inženýr Ovčiarek. Je vidět, že jen nerad se podrobil Dornovým důvodům. „Zítra urazíme zbývajících šest kilometrů. Nosiči ať rozdělají ohně a připraví večeři!“

Rozhodnutí bylo přijato s povděkem. Dohlížel jsem na uložení vazadel a na rychle vyklučené mýtině zanedlouho vzplanuly ohně. Kolem nich se otáčeli kuchaři, stahovali a opékali před několika hodinami uloveného tapíra.

Hned po večeři ulehli zmoužení nosiči k spánku. Kolem deváté hodiny zhasil také Ovčiarek karbidovou lampu ve velitelském stanu a popřál svým spolunocležníkům, Dornovi a mně, dobrou noc.

Tábor se ponořil do tmy

NAŠE NOVÁ CELOROČNÍ HRA

DOBRODRUŽSTVÍ V ZEMI NIKOHO

Na OV3 ve Sloupu začala nová celoroční etapová hra. Tři družinky - modrá, zelená a červená - získaly, po spouštění na laně či samostatné cestě do jeskyně, nečitelný deník starého geologa, jehož první část se snaží vyluštit, aby odhalili jeho tajemství.

Písmena lze získat těmito způsoby :

- za účast na schůzce - 2 písmena
- za účast na výpravě - 3 písmena / den
- za splněnou podmínku - 5 písmen
- za vítězství ve hrách

Složení družinek je následující :

Modrá - Gita, Pavla, Verča

Zelená - Wačintan, Katka, Zdena (Kristýna)

Červená - Ingapi, Nikola, Zuzka, Jirka

VÝPRAVY PODZIM 2000

Křtiny - 22. - 23.9. - Zuzka, Katka, Wačintan, Ingapi, Verča, Gita ABP

Drakiáda - 8.10. - Wačintan, Ingapi, Verča, Gita, Pavla, Ema, Zuzka, Katka ABP

Deblín - 28. - 29.10. - Verča, Ingapi, Wačintan, Gita, Nikola, Wayca, ABP

Sloup - 17. - 18.11. - Wačintan, Ingapi, Verča, Nikola, ABP

Brno - 2.12. - Wačintan, Ingapi, Jirka, Katka, Zuzka, Zdena, Sonpi, Chite

Vánoční - 16. - 17.12. - Zuzka, Katka, Wačintan, Ingapi, Verča, Gita, Jirka Pavla, Zdena, ABP

Ztoho vyplývá, že jediní, kteří se zúčastnili všech výprav jsou Wačintan a Ingapi. Gita by s nimi asi udržela krok nebýt delší nemoci. Verča, ač nováček, vynechala pouze jednu výpravu, ale co ti ostatní ?!

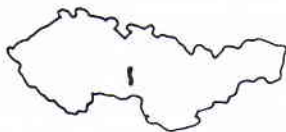
ček, vynechala pouze jednu výpravu, ale co ti ostatní ?! Jestli se někomu nechce jezdit do přírody jen proto, že se tam šlape pár kilometrů a raději si zůstane doma u televize je pěkněj LENOCHOD a PECIVÁL !

Po mnoha krasech bývalého Rakousko-Uherska jsem už chodil, po českém, slovenském, maďarském, rumunském i po onom dinarském Krasu jugoslávském, který dal všem krasům světa jméno, ale pouze o jednom z nich jsem se dočetl v knize 160 let staré, že „je jednou z největších přírodních pamětihodností rakouského císařství“. Moravský kras. Kdo by to řekl, dvacet kilometrů dlouhý a několik kilometrů široký pruh obyčejných devonských vápenců v Drahanské vrchovině kousek nad Brnem — a nejpozoruhodnější místo obrovské říše! Krasová území jsou všechna nádherná. Některá bílá, divoce pustá a bezvodá, jiná zalesněná a s potoky, které mizí v propastech a z jiných úplně jinde vytékají. Závrtý, polje a škrapy, propasti, ponory a vyvěračky — království bílých vápenců, které voda deště a řek po milióny let rozhlodává, až v nich vytvořila jeskyně desítky kilometrů dlouhé, podzemní sítě desítky metrů vysoké, zářivě bílé, pohádkové. A kousek nad Brnem je všechno tohle pohromadě. V malém kapesním krasu vyhlášeném už před pětácti lety za chráněnou krajinnou oblast, nejstarší na Moravě. Lidé chrání samozřejmě i povrch krasu, lesy plné dubů šipáku, květnaté bučiny, horké trávníky se vzácnými rostlinami, skály, ale to hlavní, to, co lidí uchvacuje, je krasové podzemí. To je hlavní důvod ochrany.

V krasovém podzemí je zhmotněno TAJEMSTVÍ, které odedávna lidi neodolatelně přitahuje. Představa neznámých světů, které ještě nikdo nikdy nespatriil, vábí lidi do zemské nitry. Propasti jsou v Moravském krasu desítky. Kdysi se nad nimi lidé jen se strachem a hrůzou nakláněli, házeli do tmavých jicnů kameny a tiše měřili, jak dlouho je pád slyšet. Neměřili tehdy ještě čas na vteřiny a hloubku na metry: v 17. století padal balvan do Kolmé propasti ve Sloupských jeskyních dva Otčenáše a dva Zdravas Maria. Tak dlouho se badatel musel modlit a tak hluboká byla propast. Ale královnou a vládkyní Moravského krasu je propast Macocha. Sto třicet osm metrů hluboká, tvarem podobná přesypacími hodinám: co spadlo dolů, nemohlo bez pomoci nahoru. Dole na dně dvě jezera zelené vody. Do horního tajemně přitéká voda zpod stametrových skal, z dolního pod další strašně skály tiše vtéká. Ta voda se jmenuje Punkva, řeka, která se kdesi hluboko v podzemí nad Macochou tvoří ze Sloupského potoka a z Bílé vody. A mezi tím, kde se Sloupský potok propadá u Hřebenáče do jeskyň a Bílá voda u Holštejna do Rasovny, a mezi místem, kde Punkva vyvěrá na boží světlo v Pustém žlebu, jsou míle a míle tajemného neznáma, přerušeného jen na jediném místě právě v Macoše, která sama je jen jeskyně, jejíž strop se kdysi prolomil. Neznámé podzemí bylo výzvou, vábením, kterému lidé nemohli odolat a které mnozí z nich zaplatili i svými životy.

MORAVSKÝ KRAS

Chráněná krajinná oblast

První člověk se na dno Macochy nechal spustit po laně v roce 1723. Po něm další a další. Ale pánem a generálem propasti i celého Moravského krasu byl Karel Absolon. To jméno si zapamatuj. Diváš-li se pozorně na jeho fotografii, nemůže ti ujít šilený přísvit v jeho očích. Bez takového přísvitu bylo ale vyloučeno dobytí tajemství strašné propasti. Poprvé se spustil do Macochy v roce 1901, bylo mu tehdy dvacet čtyři let. Vzdělaný brněnský přírodovědec, fanatik krasu. Když ve třiaosmdesáti letech zemřel, zanechal veletlustý rukopis o dobývání toho kraje, který vyšel ve dvou knihách až deset let po jeho smrti. Jmenuje se prostě — Moravský kras — a měl by jej číst každý, kdo chce něčeho dosáhnout. Téměř 800 stran se čte jako dobrodružný román. Snem, který se profesorovi Absolonovi vyplnil až za třicet let po tom, co se poprvé dotkl dna Macochy, bylo projit podzemím z propasti až do Pustého žlebu k vývěru Punkvy. Osmnáctkrát (!) jej Macocha odrazila, jak sám píše. Podzemí bylo zatopeno vodou místy až třicet metrů hlubokou. V cestě stály strašlivé sifony, místa, kde plynoucí vody mizí pod skály, které mnohdy sahají téměř až ke dnu a jsou desítky metrů dlouhé. Profesor zavelel k boji: dělníci prostřelovali podzemí, celá Morava se rozdělila na ty, kdo Absolonovi přáli a pomáhali, a na ty, kteří jej nenáviděli a osočovali. Jeden čas platil dělníky z vlastních peněz. Nechal obřími pumpami vyčerpat podzemí. Za sifony se objevily nádherné jeskyně. Do nich nechal z boku vyvrtat odvodňovací štolu a snížil tím vodu v jeskyních tak, že se tam dnes můžeš za pár korun vozit lodičkou a lapat po dechu nad tou krásou. Karel Absolon dobyl macošské podzemí!

Ale i po jeho dobytí zbývalo, a dodnes zbývá mnoho tajemného pod doubravami a bučinami Moravského krasu. A další lidé umírali při jeho odhalování. V Amatérských jeskyních nad Macochou nenadálá bouře zvedla vodu Bílé vody nad Rasovnou tak, že speleologové v podzemí zahynuli.

Dodnes platí, že kdo chce objevovat neznámá tajemství, která ještě nikdo nespatriil, musí mít v očích zvláštní šilený přísvit!

Miloslav Nevrlý

...náš častý cíl. Sloupské jeskyně Rudice, Rasovnice, Bílá voda

ZIMA NA KRKU

Co znamená zima na krku pro zvířata, se kterými se na našich vycházkách do přírody také můžeme setkat? Víme, co vlastně dělají a jak prožívají zimu?

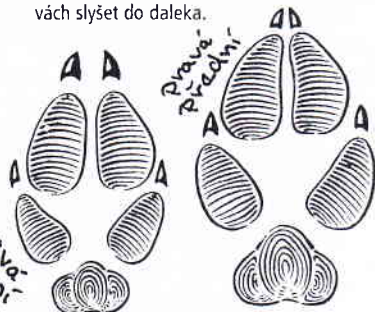
Srnce není třeba nijak zvlášť představovat – zná je snad opravdu každý. Právě v zimě máme příležitost vidět nejvíce srncí zvěře pohromadě. Ta se shlukuje do větších skupin – nastává jakési období „snášlivosti“ – a společně hledá potravu.

Se srncí zvěří se v zimě nejčastěji setkáme na okrajích lesů, kam se uchyluje nejen před pronásledovateli, ale i před sněhovými vánicemi. Červenohnědou letní srst nahradí v zimě srst šedoohnědá, která s šedočerným pozadím lesa dobře splývá a srnce zvýhodňuje. Pokud je to možné, nejsou srnci v zimě příliš aktivní. Aby byl jejich výdej energie v zimě co nejmenší, často a dlouho odpočívají. Za potravou vycházejí nejčastěji za úsvitu a za soumraku, kdy nejsou tolik vyrušováni. Okusují kůru a výhonky stromů, dohledávají na polích zbytky po sklizni, dosycují se u krmelců. O tom, přežije-li srnec nadcházející zimu, rozhodují tukové zásoby, vytvořené v létě. Literatura uvádí, že naději přežít naši zimu má zvíře, které váží alespoň 12–14 kg. S příchodem jara období snášlivosti mizí a zimní skupiny se opět rozpadají.

Liška obecná tráví většinu zimního času ve své podzemní noře. Přechkává-li největší mrazy, stane se, že i několik dní nevychází. Vyjde-li ven, loví nejčastěji v noci, někdy ji však můžeme spatřit i ve dne. Zahlédneme ji málokdy, liška je pla-

chá a velmi opatrná. Někdy zavítá i do blízkosti lidských sídel a loupi v kurnících. Požírá však i zdechliny a různé zbytky a protože není nijak vybiravá, dokáže si i v zimě pro sebe najít dost potravy. Poměrně hustý kožich ji před zimou dobře chrání.

Zimní měsíce hrají v životě lišek velmi důležitou roli. V tomto čase nastává totiž pro lišku, která žije většinu roku samotársky, období lišičích námluv. Za jasných měsíčních nocí v měsících lednu a únoru je vyří a štěkot lišek při námluvách slyšet do daleka.

Jezevci lesní neupadají přes zimu do pravého zimního spánku. Většinu zimy stráví ve svých podzemních norách, na které navazuje systém spletitých, často až desítky metrů dlouhých cho-

deb. Vlastní nora (pelech) se nachází hluboko v zemi (3 i více metrů) a jezevci si ji na zimu pečlivě vystylají trávou a listím. Nejvíce času jezevci prospí, energii přitom čerpají ze svých tukových zásob, vytvořených v létě. Pokud na krátké okamžiky pelech opustí, pak sežerou vše, na co narazí. Ke konci února však nastává výrazná změna – jezevci zvyšují svou aktivitu a vylézají na povrch. Nastává totiž období námluv a jezevci si hledají vhodného partnera. Jsou velmi opatrní a setkání s lidmi se zdaleka vyhýbají. Kromě hájků a lesů dnes osidlují i velké zahrady a parky, přesto se málokdo z nás může pochlubit, že žíveho jezevce v přírodě spatřil.

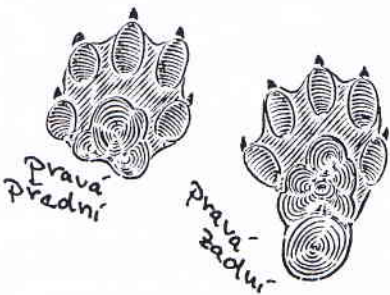

slidíci

To, co jsme řekli na závěr o jezevci, platí dvojnásob o našem nejzvláštnějším zástupci kunovitých šelem – o **vydrě říční**. Tato kdysi hojná vodní šelma byla ještě nedávno na pokraji vyhubení, dnes se její stavy u nás pomalu zvyšují (je přísně chráněná!). Vidět vydru v přírodě opravdu patří ke skutečným zážitkům. Bystrost, hbitost, ladnost – to vše nevystihuje dostatečně pohyb a chování této elegantní krasavice. Žije většinou samotářsky (zvláště samci), na zimu se

někdy některá zvířata spojují. Obydlí vyder se vždy nachází v blízkosti vody. Podzemní noru obklopuje soustava chodeb, přičemž většina z nich ústí rovnou do vody. V zimě se vydry živí především rybami, případně i jinými vodními obratlovci (hryzci, ondatry), nepohrdnou ale ani zdechlinou. Přesto, že jim jejich velmi hustá a kvalitní srst (ze které se dříve vyráběly čepice zvané vydrovky) poskytuje před zimou velmi dobrou ochranu, neopouští vydry v období velkých mrazů svou noru i několik dní. Přijem a výdej energie není v tomto období v rovnováze a vydry, jako každý jiný živočich, musí energii v zimě šetřit.

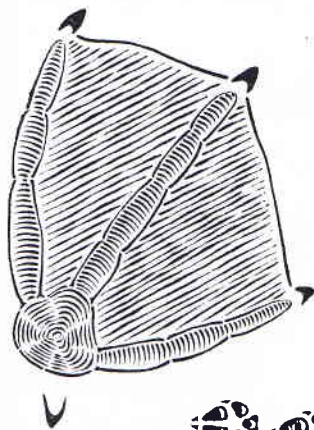

Jistě nejnápadnějším zimním obyva-
telem našich vodních toků je **labuť velká**.

Již během podzimu a často i v zimě můžeme pozorovat malé skupinky letících labutí. Let doprovází daleko se nesoucí typický zvuk, který při každém mávnutí vydávají tuhé ruční letky labutího křídla. Jde většinou o ptáky ze severnějších a chladnějších oblastí Evropy a Asie, kteří hledají vhodné místo k přezimování v mírnějších polohách Evropy. Díky vhod-

ným podmínkám se tento původně sever-
ský protahující druh u nás již natrvalo na mnoha místech zabydlel. Většina labutí, žijících u nás, se v tomto období stahuje na nezamrzající řeky, kde často vytváří mnohočetná hejna. Jejich potravu tvoří především vodní rostliny, ale protože labuť patří k atraktivním a velmi oblíbeným zvířatům, lidé je rádi a ochotně krmí. Ne každá předkládaná potravina je však vhodná a ptáci, kteří takovou potravu pozřou, často trpí průjmami, na které mohou následně i uhynout. S blízcím se jarem se labuť opět rozlé-
tají na svá hnízdiště, kde vyvádějí mláďe.

Kalous ušatý patří k našim nejhoj-
nějším sovám. Setkáme se s ním v le-
sích, hájích, ale i v městských parcích a zahradách. V zimě se kalousi často houfují do menších skupin a protahují krajinou, kde hledají potravu. Odpočívají většinou na vyhlédnutém tzv. „spacím“ stromě, který poznáme snadno podle velkého množství vývržků a stříkanců trusu pod jeho větvemi. Loví nejčastěji myši a jiné drobné obratlovce, platí zde rovnice – čím více sněhu, tím hůře pro sovy. V období krutých mrazů se proto kalousi někdy zdržují v blízkosti krmítek a zásypů, kde loví především drobné ptactvo.

liška v pokluse

PEČEME BRAMBORY

Na výpravu do Netopyřího údolí jsme si měli přinést bramboru. Každý jednu. Řekl nám to Buddha na schůzce. A že prý budeme na něco mrkat.

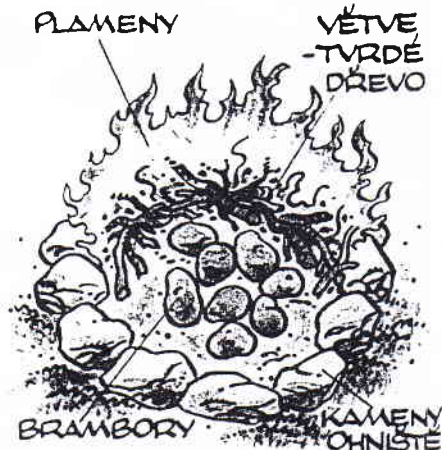
Povídal potom, už na výpravě, že teď nám předvede, jak se pečou brambory v přírodě na nejuvýchodnějším Slovensku a na Podkarpatské Ukrajině. Naučil prý ho to jeden bača, když tam před lety náš oddíl tábořil. A fakt, že to nebylo obyčejné pečení brambor, jak jsme ho všichni znali. Tedy to, že se brambory zahrabou do žhavého popela a nějakou dobu se čeká, až jsou měkké. Tohle bylo úplně jinak.

Nejprve jsme pomohli Buddhovi najít zásobu dřeva. Ale ne každé se mu hodilo. Byl tentokrát dost vybíravý. Z hromady, co jsme nanosili, si vytahal jen suché dubové a bukové větve. Zvláště o bukových říkal, že je to ta správná značka.

Potom si postavil ohniště z kamenů. Dostí velké. Ty vybrané větve rozmístil v ohništi tak, aby tvořily neúplný kruh. Uprostřed něho bylo prázdné místo. Do něj, jen tak na zem, položil naše brambory.

Zapálil oheň, který v kruhu hořel kolem brambor.

Sesedli jsme se kolem ohně. Buddha nám

povídal příběhy z toho tábora na východním Slovensku. Musela to být tehdy úplná pohádka. Medvědi jim prý chodili vybírat odpadovku a na loukách nedaleko tábora se volně pásli koně, na kterých si kluci hráli na kovboje.

V hlubokých lesích nacházeli na stromech desítky s nápisy "Odminováno" nebo staré vojenské přilby a jiné pozůstatky toho, jak tím krajem prošli vojáci mnoha armád a s nimi válka. Celou dobu, co nám Buddha vyprávěl, obracel dlouhým klackem brambory. Nenechal je ani chvíli v klidu. Také je nepustil do ohně, pořád je udržoval z dosahu plamenů. Když už tvrdé bukové a dubové větve jen žhnuly a vytvářely kolem brambor velkou horkou podkovu, nechal je ještě asi deset minut dopéct.

Brambory neměly na sobě černou spálenou kůrku, kterou zpravidla získají pečením v popelu. Vypadaly jako vařené. Buddha jednu po druhé utřel do chomáče spadaneho listí a jejich slupka byla čistá a maličko nahnědlá. Posolené jsme je polkli málem bez kousání.

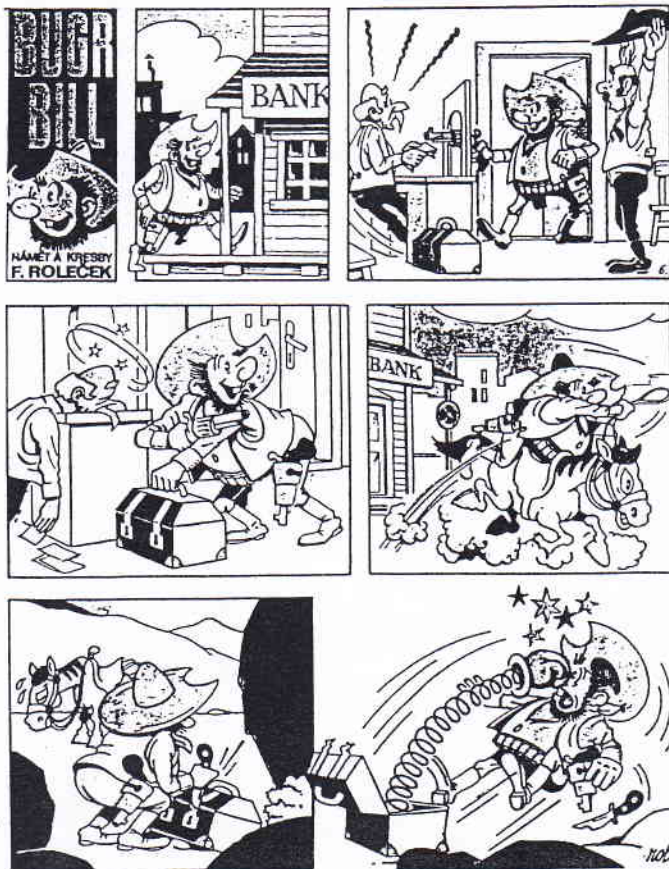
p.f. 2001

Štěstí, zdraví, spokojenost, přeje Asociace TOM ČR.

POD POKLICKOU

- ➔ od září k nám do oddílu přibyli tři nováčci - Zuzka, Verča a Jirka
- ➔ na podzim Gita oslavila 9. -té narozeniny - **BLAHOPŘEJEME !**
- ➔ 2.12. proběhl druhý ročník soutěže o "UZLÍKA" roku. Hlavní cenu si tentokrát odnesla Wačintan, velkým příslibem do budoucna se jeví Zuzka, která nevyhrála jen proto, že ještě neumí všechny uzly.
- ➔ přestože Katka hraje už 4 roky na flétnu, prozradila to na ni až nedávno maminka . Bohužel nám nemohla zahrát koledy na vánoční výpravě, neb jí ve svém uspořádaném batohu našla až druhý den.
- ➔ Art a Baghi čekají miminko. Narodí se někdy na konci března (nebo začátkem dubna) jestli to bude holka nebo kluk to je překvapení.

a tóna. Jen mulat Rodrigo, zahalen v řasnatém ponču, bdí u polovyhaslého ohniště.

Slyším tiché oddechování svých přátel. Oba klidně spí...

A přece ne! Pojednou zaslechnu šustivý zvuk vzpírajícího se visutého lůžka. Bosé nohy došlápaly na zem. Kdosi stojí v úzké uličce stanu a nehybně naslouchá! Hlasitě oddechují a předstírám hluboký spánek. Stín — je to Ovčiarek nebo Dorn? — se shýbá k zavazadlům u vchodu. Pak neslyšně obouvá boty a odchází. Proti chabým zábleskům ohně od mýtiny vidím, že v náručí svírá objemný balík.

„Co je siñore?“ ptá se Rodrigo.

Nakláním se z lůžka, dív nespádnou na zem a pozoruji prostranství u ohniště. Muž, stále nerozeznávám, zda je to inženýr Ovčiarek anebo geometr Dorn, přistupuje ke strážci a cosi mu šeptem říká. Z Rodrigových rtů splyne výkřik překvapení. Oba muži spolu chvíli tiše hovoří, mulat horlivě přikyvuje. Potom strážce usedá znovu k ohništi a můj spulnoclezník mizí ve tmě.

Opouštím ráno k ozubením se nahnátnout boty. Z lesa slyším temné údery. Obouvám se a patrně rozhrnuji plachtu vchodu. Zvuky z pralesa ustaly... Táborem se rozhostilo opět ticho. Kdo to tak tajemně opustil svoje přátele? Proč? Co zamýšlí? Poslepu sahám na visutá lůžka, abych se přesvědčil, zda odešel inženýr Ovčiarek, nebo zda muž v pralesě je Dorn...

Bác! Výstřel! A hned nato druhý, v těsné blízkosti ležení.

Popadl jsem kulovnici a běžím k ohništi. Nosiči, mnozí spící ve spacích pytlích pod širokou oblohou, se v mžiku probouzejí.

Před naším stanem se objevil inženýr Ovčiarek s puškou v ruce.

„Co se děje, Otakare?“

Neumím odpovědět.

S napřaženými zbraněmi běžíme k okrajům pralesa. Tam zůstáváme jako přibití a s úžasem hledíme před sebe.

„Pane bože! Vždyť my jsme docela zapomněli... To vy, Dorne?“ ptá se inženýr.

„Usínal jsem — a vtom jsem si vzpomněl.“

na geometra Dorna a velebné zákoutí pod vysokými kmeny palm.

„Pokoj lidem dobré vůle!“ přistupuje k nám Dorn s napřaženou pravíci. Veselé vánoce, přátelé. Právě tu byl Ježíšek, myslím, že vám něco nadělal.“

Obklopen obrovitými mátohami pralesa stojí před námi do země zaražený malý jehličnatý stromek, osvětlený několika svíčkami a velmi skromně, avšak přece jen ozdobený. Hlavou mi proletí obraz vysoko zasněžených chalup a jizeb se spanilými smrčky a jedlemi tam daleko v Čechách... Jak teskná vzpomínka! V okamžiku se mne však zmocňuje neskonalé krásné pocity, kterým působí malý vánoční stromek — symbol lidského porozumění a lásky — v divokém rovnickém pralesě...

Dlouho do noci sedíme u ohniště, štědře se obdáváme z mála, co jsme objevili v zavazadlech, a vyprávíme si o svých domovech.

Ilustrace Bohumila Konečného

MAPOVÉ ZNAČKY-I

Chceš-li získat kouzelnou moc, kterou měl Bystrozraký z pohádky, nauč se číst v mapě. Hned se dozvíš co tě čeká na cestě před tebou. Uvidíš co máš kde hledat a jak tam dojít. Mapa je obraz krajiny jistým způsobem zašifrovaný. Abys ho přečetl musíš znát klíč. Jedním z nich je znalost topografických (mapových) značek, které ti pomohou rychle a a spolehlivě číst v mapě.

zřícenina

rozhledna

hrad nebo zámek

osamělá skála

kostel

propast

kaple

zpevněná cesta

kříž

most

pramen

lávka

jeskyně

polní cesta

boží muka

pomník

železnice dvou a jednokolejná elektrifikovaná, stanice

MAPOVÉ ZNAČKY-II

Druhým z klíčů je měřítko. Prozradí ti přesný poměr mezi vzdáleností dvou bodů na mapě a v terénu. Ja-li mapa v měřítku 1 : 50 000 znamená to, že je padesátitísíckrát zmenšeným obrazem skutečné krajiny. Jestliže je váš cíl od vás 2cm ve skutečnosti je to 1km ($2 \times 50\,000 = 100\,000\text{cm} = 1\,000\text{m} = 1\text{km}$). Mapy jiných měřítek 1 : 100 000 - 1cm = 1 km; 1 : 75 000 - 1cm = 750m.

větrný mlýn

turistický přístřešek

vodní mlýn

jiné ubytování

• 224,1

nadmořská výška

restaurace

zeď; plot

koupaliště

šachta v provozu
a mimo provoz

bazén

ponor; vyvěračka

chráněné území
většího

cykloturistická trasa

a malého rozsahu

močál, bažina

hájovna a myslivna

kamenolom

hřbitov